

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

КАЗАРЯН Олександра Генріхівна

УДК 336.71:005.334.7(477)

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Чернігів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Сакун Олександра Сергіївна,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Момот Олександр Михайлович,
Київський міжнародний університет,
професор кафедри економіки, підприємництва,
менеджменту;

доктор економічних наук, професор
Ткаченко Наталія Володимирівна,
Київський національний університет імені Тараса
Шевченка Міністерства освіти і науки України,
директор Інституту післядипломної освіти.

Захист відбудеться «09» жовтня 2020 р. о 15⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 у Національному університеті «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 319.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий «07» вересня 2020 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

В. В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Підвищення рівня соціально-економічного розвитку України залежить від результативності функціонування банківського сектору. Важливою передумовою цього є забезпечення стійкого фінансового стану банків, що є головним завданням механізму фінансового регулювання. Тобто в умовах збереження глобальної економічної нестабільності виникає необхідність розробки таких механізмів регулювання в банківському секторі, які б забезпечували його фінансову стійкість і мінімізували можливості виникнення фінансових криз. Сучасні процеси трансформації механізму фінансового регулювання банківських систем зумовлені змінами на світових та національному фінансових ринках, насамперед фінансовою глобалізацією, зростанням невизначеності середовища для реалізації регуляторних впливів, перманентністю кризових явищ. У таких умовах постає необхідність формування сучасних науково-методичних засад і підходів до формування механізму фінансового регулювання банківського сектору України, в якому представлені його об'єкти у взаємовпливі і взаємозв'язку та враховані умови й фактори, за яких відбуваються відповідні регуляторні впливи.

Питання організації фінансового регулювання банківського сектору досліджували Н. Версаль, В. Виговська, В. Вовк, Н. Гребеник, А. Грязнова, С. Єгоричева, В. Коваленко, О. Крухмаль, В. Маргасова, В. Міщенко, Ф. Мишкін, О. Момот, А. Муричев, К. Раєвський, О. Сакун, В. Савченко, Т. Смовженко, О. Тавасієв, Г. Шиназі та ін.

Інструменти механізму фінансового регулювання банківського сектору знайшли відображення у наукових працях таких дослідників як: Г. Азаренкова, Т. Васильєва, В. Геєць, О. Дзюблук, О. Діденко, І. Дьяконова, А. Єпіфанов, Ю. Заруба, О. Колодізєв, А. Кузнецова, С. Леонов, А. Мороз, Ю. Ніколаєнко, В. Прокопенко, С. Реверчук, О. Сакун, Н. Ткаченко, Н. Шульга та ін.

Внесок вказаних вчених і фахівців є вагомим у розвиток теоретичних засад фінансового регулювання банківського сектору, проте зазначимо, що більшість із них розглядають актуальні питання функціонування механізму фінансового регулювання банківського сектору фрагментарно й не приділяють достатньої уваги вдосконаленню наявного аналітичного інструментарію для якісної і кількісної оцінки його дієвості в сучасних умовах. Невирішеною залишається сукупність теоретичних та прикладних питань, пов'язаних з уточненням термінології фінансового регулювання банківського сектору та розроблення заходів, орієнтованих на забезпечення його стійкого функціонування та розвитку. Актуальність та практична значущість окресленої проблематики зумовили вибір теми дослідження, його мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах планів науково-дослідних робіт Чернігівського національного технологічного університету МОН України за темами: «Стратегічні пріоритети та механізми фінансового забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (№ державної реєстрації 0118U004407), у межах якої авторкою запропоновано

теоретичні контури механізму регулювання банківського сектору України; «Теоретико-прикладні аспекти фінансових стимулів розвитку суб'єктів господарювання в умовах нестаціонарної економіки» (№ державної реєстрації 0118U004408), де дисертанткою розглянуто вітчизняну практику регулювання банківським сектором; «Науково-прикладні засади управління фінансово-економічною безпекою на макро-, мезо- та мікрорівні» (№ державної реєстрації 0118U004409), у межах якої авторкою надано оцінку ключовим параметрам розвитку банківського сектору в Україні.

Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій з удосконалення механізму фінансового регулювання банківського сектору України для забезпечення стійкості її функціонування.

Для досягнення мети в дисертації були поставлені такі *завдання*:

- з'ясувати сутність фінансового регулювання банківського сектору та встановити роль такого регулювання у функціонуванні банків;
- обґрунтувати концептуальні положення формування механізму фінансового регулювання банківського сектору;
- узагальнити закордонний досвід фінансового регулювання банківського сектору та встановити перспективи його імплементації у вітчизняну практику;
- надати комплексну оцінку параметрів функціонування банківського сектору України;
- охарактеризувати практику фінансового регулювання банківського сектору в Україні;
- надати пропозиції щодо вдосконалення інституційного забезпечення фінансового регулювання банківського сектору в Україні;
- обґрунтувати варіативність розвитку фінансового регулювання банківського сектору та визначити напрями вдосконалення механізму його реалізації;
- розробити науково-методичний підхід до моніторингу фінансового регулювання відносин у банківському секторі.

Об'єктом дослідження є процес функціонування банківського сектору України.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні засади фінансового регулювання банківського сектору України.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність методів, які ґрунтуються на сучасних теоретико-методологічних підходах, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження, зокрема: *діалектичний* – у процесі дослідження сутності поняття «фінансове регулювання банківського сектору»; *логічного узагальнення* – для забезпечення послідовності проведення наукового дослідження; *системного аналізу* – для виявлення закономірностей та особливостей фінансового регулювання банківського сектору на макро- та мікроекономічному рівнях; *графоаналітичний* – для модельного та ескізного подання теоретичних і практичних результатів наукового пошуку та наочності відображення статистичних даних; *алгоритмічний* – при розробці інституційної

платформи механізму фінансового регулювання банківського сектору в Україні; *аналізу й синтезу, економіко-математичний та нечіткої логіки* – для оцінки сучасного стану банківського сектору України; *факторного і ретроспективного аналізу, статистичних та експертних оцінок* – у процесі дослідження ключових проблем фінансового регулювання банківського сектору.

Інформаційну базу дисертаційної роботи сформували законодавчі та нормативно-правові документи з питань регулювання банківських установ, офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, наукові праці вітчизняних і закордонних учених із досліджуваної проблеми. У роботі використано інформацію провідних міжнародних організацій, дослідницьких інституцій та установ, що займаються дослідженнями та підготовкою статистичної інформації у фінансовій сфері.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш вагомими науковими результатами, що визначають наукову новизну дослідження, полягають у наступному:

удосконалено:

- концептуальний підхід до функціонування механізму фінансового регулювання банківського сектору, який, на відміну від існуючих, передбачає комплексний інструментарій забезпечення фінансової стабільності банківського сектору за постійних внутрішніх та зовнішніх соціально-економічних трансформацій на основі поєднання інструментів монетарної політики НБУ та макро- і мікропруденційного регулювання з дотриманням сукупності загальних і специфічних принципів. Такий механізм реалізується на засадах дуалістичного підходу щодо перерозподілу завдань та інструментів впливу між державними регулюючими органами й банківськими саморегульованими організаціями;

- науково-методичний підхід до оцінки результативності фінансового регулювання банківського сектору, який, на відміну від наявних, передбачає використання методу ентропії, реалізується у три етапи (вибір показників, інтегральне оцінювання та формування шкали інтегральних показників) та передбачає розрахунок чотирьох груп індикаторів, які об'єднані в інтегральний показник (інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії на міжбанківському ринку; ефективності реалізації функцій банківського сектору; структурних змін та фінансових диспропорцій у банківському секторі; показники оцінки діяльності системних банків). Запропонований підхід сприятиме посиленню наукового обґрунтування напрямів удосконалення фінансового регулювання банківського сектору;

- наукові засади формування інституційної платформи механізму фінансового регулювання банківського сектору в Україні в частині визначення сфер реалізації й умов його функціонування, яка, на відміну від усталених, репрезентована логічною послідовністю розробки концепції та стратегії фінансового регулювання банківського сектору та включає рекомендації щодо

удосконалення системи фінансового моніторингу, імплементації правил Базельського комітету й посилення впливу монетарних інструментів НБУ;

набуло подальшого розвитку:

- термінологічний апарат у частині уточнення змістовного наповнення дефініції «фінансове регулювання банківського сектору», яке запропоновано розглядати як комплексний, динамічний процес, що ґрунтується на системно-інституційному підході до реалізації заходів фінансової політики, які проводяться уповноваженими урядовими та недержавними органами і мають нормативний або ж індивідуально-владний вплив на формування нових якісних станів банківським сектором. Це дозволило розвинути науковий базис щодо необхідності врахування та захисту інтересів суб'єктів, які взаємодіють з установами банківського сектору на макро- (НБУ) та мікрорівні (комерційні банки);

- систематизація закордонного досвіду щодо удосконалення напрямів фінансового регулювання банківського сектору в частині обґрунтування основних заходів та інструментів, зокрема: посилення контролю за діяльністю банків; зосередження банківської діяльності на фінансуванні реальної економіки; обмеження спекулятивних банківських операцій; відокремлення інвестиційних та розрахункових операцій банків; рефінансування лише тих банків, які кредитують малий та середній бізнес; стимулювання списання проблемних іпотечних кредитів; встановлення ліміту зростання для великих фінансових корпорацій; запровадження додаткових податків та штрафів за проведені спекулятивні операції банків та інші;

- обґрунтування стратегічних напрямів удосконалення механізму фінансового регулювання банківського сектору України, які передбачають: збільшення державних гарантій на повернення депозитів клієнтів банків; стабілізація обмінного курсу, відмова від вільного курсоутворення; зниження ставки за державними цінними паперами; зниження ставки за мобілізаційними операціями НБУ; зниження довгострокової надлишкової ліквідності банківського сектору шляхом підвищення нормативів обов'язкового резервування; внесення змін до законодавства щодо підвищення відповідальності за прийняття рішень у сфері фінансової політики; впровадження диференційованого регулювання і нагляду. Для реалізації запропонованих напрямів обґрунтовано інструментальну базу, за допомогою якої забезпечуватиметься фінансова стійкість банківського сектору на мікро- та макрорівні;

- науково-методичний підхід до проведення комплексного моніторингу результативності фінансового регулювання банківського сектору в частині виокремлення і характеристики його основних етапів (визначення мети дослідження; формування переліку індикативних показників за обраними групами; вибір аналітичної форми ідентифікації настання фінансової кризи в банківському секторі на основі системи бінарних сигналів; збір статистичних даних за обраними показниками; розрахунок нормативних значень для кожного з показників; визначення значень індикаторів настання фінансової кризи в банківському секторі за часовими інтервалами; інтерпретація отриманих результатів). Такий підхід дозволяє контролювати кількісні і якісні характеристики стану індикаторів

банківської кризи, яка виникає під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, встановити факт щодо її настання, фази розгортання і вживати на цій основі конкретні фінансові заходи регуляторного характеру.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні науково-методичних та практичних рекомендацій, які можуть бути застосовані в діяльності законодавчих і виконавчих органів влади при регулюванні процесу забезпечення фінансової стійкості банківського сектору та використані в діяльності:

- Управління агропромислового та економічного розвитку Саратської районної державної адміністрації Одеської області при обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо формування інституційної платформи механізму фінансового регулювання банківського сектору в Україні в частині визначення сфер реалізації й умов його функціонування (довідка № 320 від 12.12.2019 р.);

- Агенції регіонального розвитку Чернігівської області при проведенні комплексного моніторингу результативності фінансового регулювання банківського сектору (довідка № 215 від 11.12.2019 р.);

- Кредитної спілки «Освіта» Київського національного університету імені Тараса Шевченка щодо визначення зв'язку регулювання банківського сектору та соціально-економічного становища країни з використанням відповідного математично-статистичного інструментарію (довідка № 1/09-26 від 18.09.2019 р.);

- АТ Райффайзен Банк «Аваль» при обґрунтуванні напрямів протидії кризовим явищам у банківському секторі та їхнього впливу на конкурентоспроможність економіки (довідка № 802 від 08.02.2019 р.).

Теоретичні результати дисертації використані Чернігівським національним технологічним університетом у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Управління фінансовою безпекою», «Національна економіка» та «Банківська система» (довідка № 305-08/761 від 25.09.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою. Наукові положення, результати, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, отримані авторкою особисто та викладені в опублікованих працях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті положення, які є результатом особистої праці дисертантки.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні положення дисертаційної роботи розглядалися і обговорювалися на 5 наукових конференціях, а саме: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Національні і світові тенденції розвитку обліку, оподаткування та контролю» (м. Одеса, 2020); IV Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Фінансово-кредитна система: проблеми та інновації» (м. Київ, 2019); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття» (м. Полтава, 2018); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Юність науки – 2018: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства»

(м. Чернігів, 2018); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Цифрова економіка: тренди та перспективи» (м. Тернопіль, 2018).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 12 наукових працях, з них: 6 статей у наукових фахових виданнях – 3,2 друк. арк.; 1 стаття в зарубіжному науковому виданні – 0,8 друк. арк.; 5 робіт у інших наукових виданнях та збірниках обсягом 1,2 друк. арк. Загальний обсяг публікацій – 5,2 друк. арк.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та 6 додатків. Основний текст роботи викладено на 208 сторінках друкованого тексту. Дисертаційна робота містить 24 таблиці і 27 рисунків. Список використаних джерел налічує 208 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено об'єкт та предмет дослідження, сформульовано мету й основні завдання, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні засади фінансового регулювання банківського сектору»** – узагальнено наявні наукові підходи до розкриття сутнісних характеристик фінансового регулювання банківського сектору; конкретизовано теоретико-концептуальний базис фінансового регулювання банківського сектору; узагальнено світовий досвід фінансового регулювання банківського сектору.

За результатами дослідження зазначено, що банківський сектор як об'єкт фінансового регулювання розглядається інтегровано в поєднанні системного та інституційного підходів. Визначено, що банки з позиції фінансового регулювання на мікрорівні доцільно розглядати як інститут з урахуванням рівня однорідності. Тобто за умови високого рівня однорідності банків другого рівня варто проводити уніфіковане фінансове регулювання (коли для всіх банків визначаються однакові регуляторні вимоги); при надвисокій неоднорідності банків другого рівня проводиться персоніфіковане фінансове регулювання для кожного банку індивідуально; за середнього рівня – збалансовано диференційоване. На основі цього визначено, що для формування об'єктного поля системи фінансового регулювання банків на мікрорівні (мікропруденційного регулювання) варто враховувати інституційний підхід з елементами системного і включати до складу об'єктів фінансового регулювання банківського сектору банки, філії іноземних банків, банківські об'єднання з виділенням спеціалізованих і системно важливих банків. У свою чергу, на макроекономічному рівні об'єктом фінансового регулювання є банківський сектор з притаманними йому системними властивостями.

Враховуючи особливості функціонування банківського сектору, базові положення теорії фінансів, рівноваги та руху функціональних систем запропоновано розглядати фінансове регулювання банківського сектору як сукупність заходів, підпорядкованих цілям фінансової політики, які проводяться уповноваженими урядовими та недержавними органами й мають нормативний

або ж індивідуально-владний вплив на набуття нових якісних станів банківським сектором. Перевагою авторського підходу до тлумачення цього поняття є можливість врахування та необхідність захисту інтересів суб'єктів, які взаємодіють з установами банківського сектору. Обґрунтовано, що в сучасних умовах більш доцільним є використання консервативної концепції регулювання банківського сектору, яка має враховувати цілі та завдання фінансової політики країни щодо побудови інноваційно-інвестиційної моделі суспільного відтворення і запровадження соціальної відповідальності бізнесу.

Сформовано концептуальні положення формування механізму фінансового регулювання банківського сектору, які формують цілісне уявлення про можливості переважання вітчизняного банківського сектору, вирішення наявних внутрішніх фінансових проблем та його трансформації відповідно до європейсько орієнтованого вектора розвитку національної економіки. Визначені особливості функціонування розробленого механізму фінансового регулювання банківського сектору, які враховані й конкретизовані в його елементах: меті, завданнях, суб'єктах, об'єктах, принципах, функціях та інструментах. Поєднання і узгоджене використання інструментів фінансової політики, наявних та перспективних до впровадження інструментів макро- і мікропруденційного регулювання є основою для формування сприятливих умов безперервного й безпечного функціонування банківського сектору країни (рис. 1).

Необхідність удосконалення механізму фінансового регулювання банківського сектору, спонукало до систематизації світового досвіду у досліджуваній сфері та визначення основних інструментів, які використовуються в банківському секторі з метою забезпечення її розвитку та стабілізації фінансового стану. Вивчення закордонного досвіду фінансового регулювання банківського сектору виявило необхідність функціонування дієвої мережі нагляду і контролю над банківським сектором загалом та центральним банком зокрема з метою переорієнтації руху банківських ресурсів у реальну економіку й обмеження проведення спекулятивних операцій. Узагальнено особливості застосування концептуально-методичних підходів фінансового регулювання банківського сектору у світі: державна фінансова підтримка зарубіжних фінансових установ, націоналізація банків, приєднання невеликих проблемних банків до великих фінансових корпорацій, використання механізму регулювання безперервністю бізнесу, гарантування банківських вкладів та ін.

Критичне аналізування та імплементація закордонного досвіду розширює перелік аспектів компаративного аналізу, дає змогу більш обґрунтовано визначати найближчі перспективи банківського сектору національної економіки. Одночасно з побудовою безпечного та здорового банківського сектору варто виходити з того, що він має надавати капітал для фінансування суб'єктів господарювання та створення робочих місць у контексті забезпечення якісного обслуговування їх функціонування та розвитку. У розвинених країнах світу фінансування реального сектору економіки є об'єктом пильної уваги та підтримки з боку держави, що забезпечує стимулювання інноваційно-інвестиційної і ділової активності, є гарантом соціально-економічного розвитку та економічної безпеки країни.

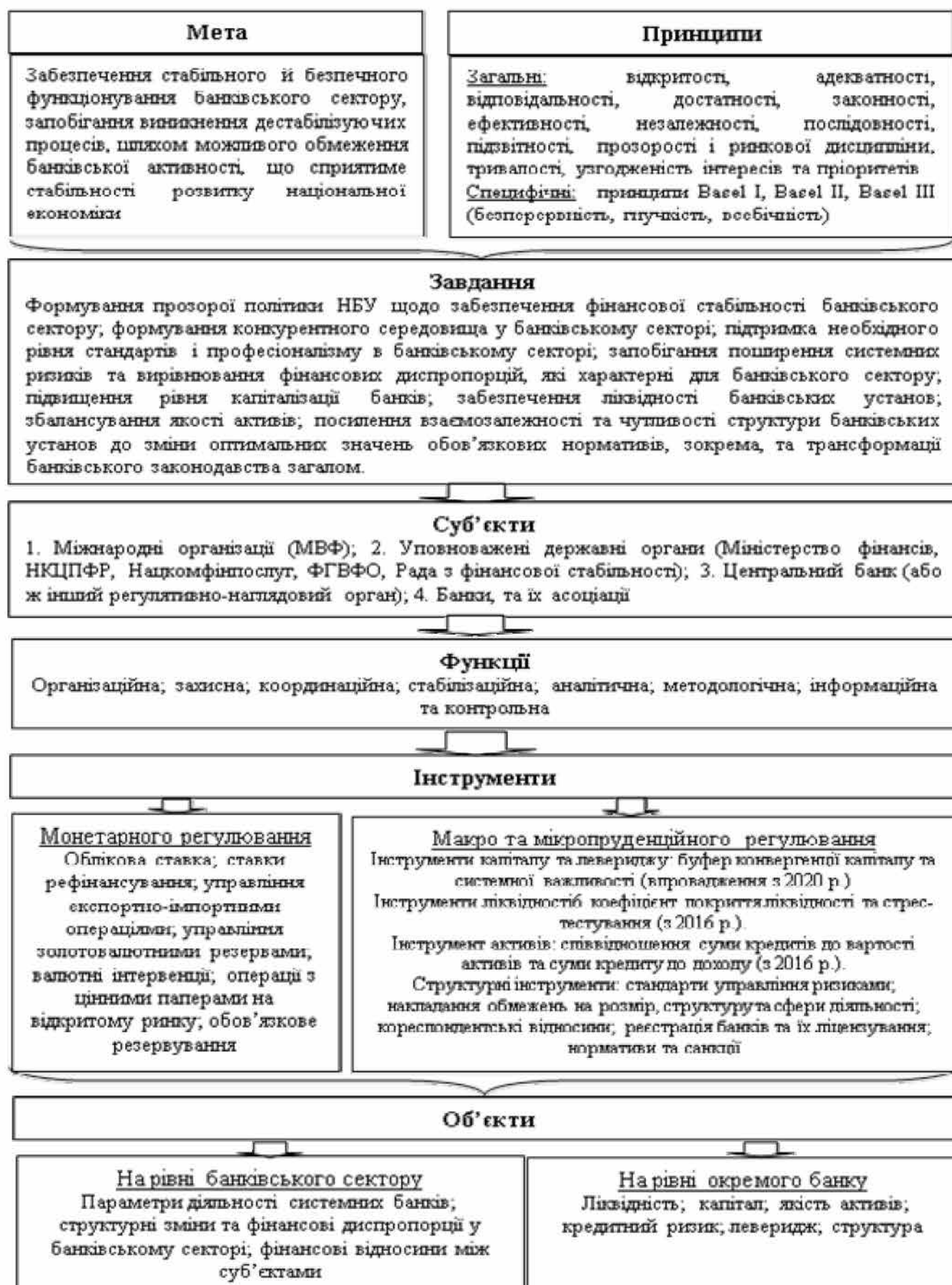

Рис. 1. Концептуальний підхід до функціонування механізму фінансового регулювання банківського сектору

Джерело: розроблено авторкою.

Реформування діючого фінансового регулювання банківського сектору передбачає як формування системи ефективного впливу на діяльність банківських установ, так і ідентифікування чинників, які сприяють більш результативному функціонуванню банківського сектору, його відповідності інтересам національної економіки.

У другому розділі – **«Оцінка стану функціонування банківського сектору України та його фінансове регулювання»** – проаналізовано сучасний стан та тенденції функціонування банківського сектору України; надано оцінку вітчизняній практиці фінансового регулювання банківського сектору; обґрунтовано науково-методичний підхід до оцінки результативності такого регулювання в Україні.

Встановлено, що зміна цілей фінансової політики щодо таргетування валютного курсу негативно вплинуло на функціонування банківського сектору, а саме зростання безнадійної заборгованості за кредитами, які не змогли повернути економічні агенти. Кількість банків та філій у 2008–2018 роках мали тенденцію до зменшення, що стало результатом проведення «очищення» банківського сектору та негативно вплинуло на показники діяльності вітчизняного банківського сектору й економічних агентів, які розмістили свої кошти в банках, які ліквідуються (частка активів банків, щодо яких розпочато процедуру ліквідації у 2010-2018 роках, у структурі активів банків України на 01.01.2019 р. становила 18,7 %, відповідно частка коштів юридичних осіб – 18 % та фізичних осіб – 29,7 %). Такі негативні тенденції призвели до зниження фінансової стійкості банківського сектору, насамперед шляхом «заморожування» коштів інших банків у тих банках, які перебували в процесі ліквідації, викликаючи цим самим «ефект доміно».

У свою чергу, в абсолютному вимірі динаміка показників функціонування банківського сектору України мала тенденцією до зростання, а у відносних показниках у грошовому вимірі – до зниження, що пояснюється впливом інфляції і девальвації. Проте навіть зі скороченням кількості банківських установ, забезпечується стабільне зростання основних показників, які характеризують результативність фінансового регулювання банківського сектору. Основні показники функціонування банківського сектору України за 2010-2018 роки представлені в таблиці 1.

За аналізований період активи банків на 1 млн населення постійно зростали (з 20 070 до 32 433 млн грн у розрахунку на 1 млн населення), що свідчить про розширення масштабів діяльності банків (проте мало місце номінальне зростання активів банківського сектору). Також значно збільшилася величина активів у розрахунку на один банк (з 5088 до 17 528 млн грн у розрахунку на 1 банк), що свідчить про зниження конкурентної боротьби на вітчизняному ринку банківських послуг. Показники рентабельності активів та капіталу протягом 2008-2018 років постійно коливались. Так, найнижча рентабельність була у 2016 р., що насамперед зумовлено збитками банківського сектору в розмірі 195,7 млрд грн, з них 144,4 млрд грн є відрахуваннями до резервів ПриватБанком, що сягає 73,8 % від загальної суми збитків усього банківського сектору. Упродовж періоду, який аналізується, лише 2012-2013 роки та 2018 рік були беззбитковими.

*Основні показники функціонування банківського сектору України
за період 2010-2018 рр.*

Показник	Рік								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Середні показники (млн грн)</i>									
Середній розмір активів банку	5383	6024	6441	7097	8334	10438	12714	16046	17528
Середній розмір активів банку в іноземній валюті	2263	2383	2576	2612	3645	4822	5232	6048	6341
Середній розмір власного капіталу банку	835	888	973	1070	937	791	1176	1873	1868
Середній розмір зобов'язань банку	4596	5136	5468	6027	7397	9647	11537	14173	15659
Середній розмір кредитів банку	4188	4582	4658	5060	6460	8180	10088	12103	13758
Середній розмір депозитів банку	2381	2810	3271	3722	4273	5973	8015	10701	11961
Цінні папери, випущені резидентами, у портфелі банків, на один банк	394	434	508	710	905	913	2670	4285	5364
Середня кількість діючих структурних підрозділів банку (шт.)	111	116	112	107	95	99	104	113	109
<i>Відносні показники (%)</i>									
Активи банків до ВВП	87,3	81,1	80,2	87,2	83,0	63,0	52,8	45,2	38,4
Кредити, надані банками, до ВВП	67,9	61,7	58,0	62,2	64,3	49,4	41,9	34,1	30,2
Кредити, надані банками нефінансовим корпораціям, до ВВП	46,4	44,3	43,1	47,2	49,1	39,6	34,5	27,8	24,2
Депозити, отримані банками, до ВВП	38,6	37,8	40,7	45,7	42,5	36,0	33,3	30,1	26,2
Цінні папери, випущені резидентами, у портфелі банків до ВВП	6,4	5,8	6,3	8,7	9,0	5,5	11,1	12,1	11,8
Активи банків на 1 млн населення, млн грн	20579	23103	24744	28123	30672	29293	29556	31800	32433
Кредити надані банками, на 1 млн населення, млн грн	16008	17571	17894	20050	23776	22956	23452	23985	25458
Активи банків до доходів населення	85,6	83,2	77,3	82,5	86,8	70,7	61,4	50,8	42,5
Депозити, залучені банками, до доходів населення	37,8	38,8	39,3	43,3	44,5	40,4	38,7	33,9	29
<i>Показники рентабельності (%)</i>									
Рентабельність активів	-1,4	-0,7	0,4	0,1	-4,0	-6,2	-15,5	-1,9	1,2
Рентабельність капіталу	-8,9	-5,0	2,9	0,7	-35,4	-82,1	-168,0	-16,3	10,9
Прибуток/збиток банківського сектору, млрд грн	-13	-7,7	4,9	1,4	-52,5	-77,9	-195,7	-25,7	15,9

Джерело: складено на основі офіційних даних Національного банку України.

Проведене оцінювання впливу фінансового регулювання на показники функціонування банківського сектору в Україні за основними напрямками свідчить, що не лише інфляція негативно впливає на показники банківського сектору, а й девальвація національної валюти. Знецінення активів банків у 2010-2018 роках відбулось унаслідок інфляції і девальвації на 73,7 % (інфляції – 44,5 %, девальвації – 29,2 %). Встановлено, що тиск інфляції був більш суттєвим, адже 63,8 % активів банків у 2018 р. були саме в національній валюті. Серед інструментів фінансового регулювання банківського сектору найбільше вплинули вимоги до рівня ліквідності, що в майбутньому негативно впливатиме на вітчизняну банківську систему.

У результаті проведеного дослідження ідентифіковано основні фактори внутрішніх дисбалансів банківського сектору України, зокрема: залежність ресурсної бази від зовнішніх запозичень і значна частка іноземного капіталу в структурі капіталу банківського сектору України; зниження рівня капіталізації банків, що негативно впливає на їхню фінансову стабільність; низька якість банківських активів, що негативно впливає на структуру кредитного портфеля; несприятлива ринкова кон'юнктура й неефективність заходів фінансової політики; проведення політики щодо форсованого підвищення доходів населення, не враховуючи показники зростання продуктивності праці й забезпечення товарною масою; уповільнене зростання доходів і споживчого кредитування, як наслідок – зростання неконтрольованих банківських позик тощо.

У роботі запропоновано методичний підхід до оцінки результативності фінансового регулювання банківського сектору в Україні з використанням апарату інтегрального оцінювання протягом 2010-2018 років за формулами (1)-(2), результати розрахунку яких представлені на рис. 2. В основу методики покладено реалізацію трьох етапів: 1) формування переліку показників (інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії на міжбанківському ринку; ефективності реалізації функцій банківського сектору; структурних змін та фінансових диспропорцій у банківському секторі; показники оцінки діяльності системних банків) для оцінювання результативності фінансового регулювання банківського сектору з урахуванням критерію відсутності тісного лінійного зв'язку між ними; 2) інтегральне оцінювання результативності фінансового регулювання банківського сектору в розрізі запропонованих показників; 3) формування шкали інтегральних показників оцінки результативності фінансового регулювання банківського сектору з використанням методу «золотого перетину».

$$K_i = \sum_{l=1}^n w_l z_{il}, \quad (1)$$

де z_{il} – кількісна стандартизована оцінка l -го окремого показника i -ої складової (компоненти) стабільності банківського сектору; w_l – коефіцієнт значущості l -го окремого показника i -ої складової

$$w_l = \frac{\delta_l}{\sum_{l=1}^n \delta_l}, \quad (2)$$

де δ_l – дисперсія (ентропія) l -го окремого показника i -ої складової (компоненти) фінансового регулювання банківського сектору; n – кількість окремих показників, за якими оцінюється i -та складова (компонента) фінансового регулювання банківського сектору.

Співвідношення кількісних значень представлених інтегральних показників оцінки результативності фінансового регулювання банківського

сектору з високим, середнім і низьким рівнями проведено на основі використання методу «золотого перетину». Встановлено, що найнижчі значення загального інтегрального показника оцінки результативності фінансового регулювання банківського сектору в Україні припадають на 2014-2015 роки, що засвідчує про наявність у банківському секторі значних дисбалансів і неспроможність реалізації покладених на неї функцій. У свою чергу, критичний рівень (0,242) був характерний для 2015 року. Однією із ключових причин виникнення такої ситуації була неплатоспроможність ПАТ «Дельта банк», значне погіршення фінансового стану інших банків та суттєвий вплив строкових депозитів.

Рис. 2. Динаміка результативності фінансового регулювання банківського сектору в Україні за 2010-2018 роки*

Джерело: розраховано на основі офіційних даних Національного банку України.

Практичне значення запропонованого методичного підходу до оцінки результативності фінансового регулювання банківського сектору полягає в такому: представлені для аналізу показники враховують найважливіші аспекти щодо функціонування банківського сектору та особливості прояву властивості емерджентності; використання градації для рівнів інтегральних показників, які відповідають визначеним напрямам оцінки та інтерпретують результативність фінансового регулювання банківського сектору, дозволяють визначати найбільш проблемні зони під час проведення моніторингу її стану.

У третьому розділі – «Перспективні напрями удосконалення фінансового регулювання банківського сектору України» – обґрунтовано заходи з удосконалення теоретичних контурів механізму фінансового регулювання банківського сектору в Україні; сформовано сукупність

рекомендацій щодо формування інституційної платформи фінансового регулювання вітчизняного банківського сектору; розроблено науково-методичний підхід до моніторингу фінансового регулювання відносин у функціонуванні банківського сектору.

Результативність функціонування механізму фінансового регулювання банківського сектору в Україні залежить від низки чинників, зокрема: сприятливого економічного середовища, інвестиційного клімату, очікувань суб'єктів господарювання, цілей фінансової політики тощо. Розроблено рекомендації щодо удосконалення механізму фінансового регулювання банківського сектору в Україні: введення мораторію на ліквідацію банків, які виконують нормативи достатності капіталу та ліквідності; збільшення державних гарантій на повернення депозитів клієнтів банків; стабілізація обмінного курсу, відмова від вільного курсоутворення; зниження ставки за державними цінними паперами; зниження ставки за мобілізаційними операціями НБУ; спрямованість фінансового регулювання на унеможливлення виникнення значних дисбалансів у банківському секторі; зниження довгострокової надлишкової ліквідності банківського сектору шляхом підвищення нормативів обов'язкового резервування; внесення змін до законодавства щодо підвищення відповідальності за прийняття рішень у сфері фінансової політики й обмеження можливостей одноосібного прийняття рішень; впровадження диференційованого регулювання і нагляду. Реалізація запропонованих заходів повинна відбуватись на основі використання сукупності інструментів (розроблення нормативні акти, які спрямовані на зменшення диспропорцій банківських балансів; організація взаємодії органів державної влади та Національного банку в межах зустрічей щодо обговорення проведення облікової політики на засадах економічної раціональності, ставка за мобілізаційними операціями центрального банку повинна бути найнижчою серед усіх індикативних ставок; перегляд нормативів обов'язкового резервування; внести зміни до Закону України «Про Національний банк України» відповідно до пропозицій щодо підвищення відповідальності з прийняття рішень у сфері фінансової політики), дія яких орієнтована на забезпечення фінансової стійкості банківського сектору України.

Доведено необхідність та запропоновано структурну модель інституційної платформи фінансового регулювання банківського сектору в Україні, яка передбачає послідовну реалізацію процедури розробки концепції і стратегії фінансового регулювання банківського сектору і диференційованого використання інструментів регулювання та нагляду на всіх рівнях (макро- та мікрорівнях) зі своєчасним контролем і моніторингом їх результативності (рис. 3). Саме дієва інституційна платформа фінансового регулювання банківського сектору в Україні є об'єктивною потребою сучасності, адже обґрунтовує заходи щодо досягнення цілей відповідного механізму забезпечуючи необхідні її параметри в умовах впливу зовнішніх і внутрішніх факторів та можливої зміни рівня їх невизначеності.

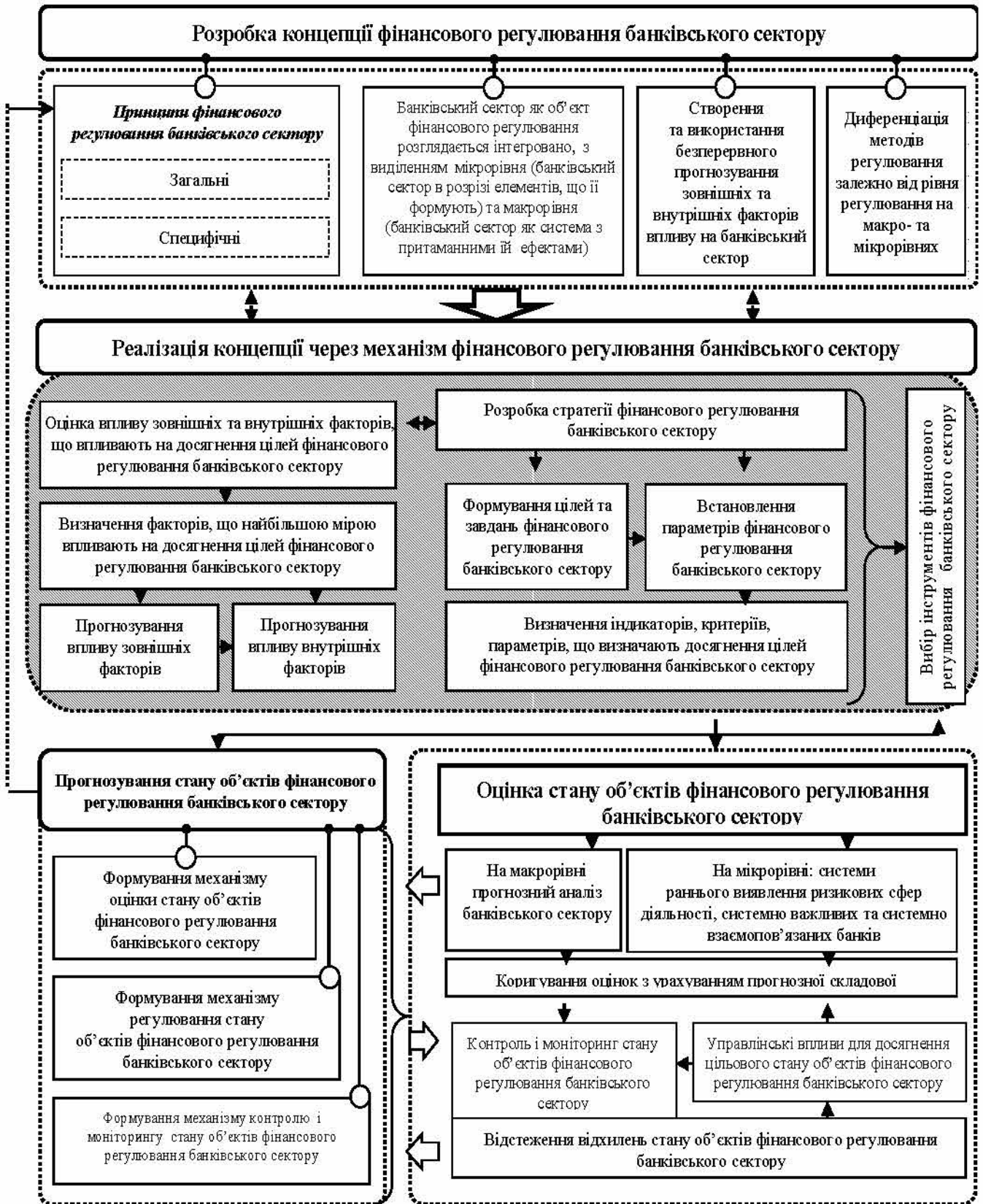

Рис. 3. Складові інституційної платформи фінансового регулювання банківського сектору України

Джерело: розроблено авторкою

Основною метою розробки та реалізації концепції є створення ефективного й незалежного механізму фінансового регулювання банківського сектору на мікро- і макрорівнях, цілеорієнтована на забезпечення стабільності такої системи і максимально врегульовує інтереси всіх зацікавлених учасників (держави, інтересами якої є забезпечення позитивного впливу на соціально-економічний розвиток усієї країни; споживачів банківських послуг, які зацікавлені в отриманні якісних послуг банків та захисті їхніх прав; банківських установ, діяльність яких орієнтована на забезпечення максимізації вартості їхнього бізнесу). У процесі функціонування такого механізму систематично повинні переглядатися пріоритети макропруденційного регулювання з метою збереження гнучкості та вчасного реагування на нові особливості функціонування банківського ринку.

Обґрунтовано, що важливою складовою удосконалення механізму фінансового регулювання банківського сектору України є моніторинг, який забезпечує комплексний підхід до ідентифікації ймовірних ризиків та визначення їхнього кількісного впливу для своєчасного реагування на кризові ситуації в банківському секторі та впливає на результативність сформованого механізму фінансового регулювання банківського сектору з погляду оцінки її загальної вразливості до системного ризику. Ґрунтуючись на положеннях сигнального підходу, методу бінарних оцінок рівноважних станів банківського сектору розроблено модель моніторингу фінансового стану банківського сектору, в якій детермінуються показники зовнішнього та внутрішнього походження. Її застосування підвищить якість аналітичного забезпечення механізму фінансового регулювання банківського сектору в Україні, оскільки представлена система показників, включених до моделі, кількісні та якісні характеристики їхніх стаціонарних і динамічних станів можуть використовуватись як для проведення прогнозування фінансового стану банківського сектору, так і для ідентифікації настання банківської кризи.

Розроблено алгоритм моніторингу фінансового стану банківського сектору, який представлений послідовною реалізацією обґрунтованої сукупності етапів: визначення мети дослідження; формування переліку індикативних показників за обраними групами, на основі яких буде проводитись ідентифікація фінансового стану банківського сектору, можливості настання кризи; вибір аналітичної форми ідентифікації настання фінансової кризи в банківському секторі на основі системи бінарних сигналів; збір статистичних даних за обраними показниками; розрахунок нормативних значень для кожного з показників; визначення значень індикаторів настання фінансової кризи в банківському секторі за часовими інтервалами; інтерпретація отриманих результатів. Сукупність показників моніторингу фінансового стану та ідентифікації кризових ситуацій у банківському секторі включає: *макроекономічні* показники (зміна реального ВВП; індекс споживчих цін; рівень безробіття; зміна наявного доходу; зміна обсягу інвестицій в основний капітал; співвідношення споживчих витрат до наявного доходу); *зовнішні* (валовий зовнішній борг до ВВП; темпи приросту експорту; темпи

приросту імпорту); *монетарні* (відношення грошового агрегату M2 до загального обсягу міжнародних резервів країни; середньозважена ставка рефінансування за всіма інструментами; темпи приросту міжнародних резервів; індекс доларизації); *внутрішні банківські* (темпи приросту депозитів; співвідношення ліквідних активів до сукупних активів; співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань; рентабельність капіталу; темп приросту активів; відношення кредитів до депозитів; індикатор перегріву кредитного ринку).

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних і розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення фінансового регулювання банківського сектору України для забезпечення стійкості його функціонування. Основні висновки й результати, одержані в процесі дослідження, полягають у такому.

1. Уточнено сутність та змістовне наповнення поняття «фінансове регулювання банківського сектору», яке запропоновано розглядати на основі поєднання ключових положень системного й інституційного підходів, що дозволило розкрити його властивості на мікро- та макрорівнях. Фінансове регулювання банківського сектору запропоновано розглядати як сукупність заходів, підпорядкованих цілям фінансової політики, які проводяться уповноваженими урядовими та недержавними органами і мають нормативний або ж індивідуально-владний вплив на набуття нових якісних станів банківським сектором. Доведено, що результативність фінансового регулювання визначається механізмом фінансової політики та рівнем розвитку фінансового ринку кожної конкретної країни. Головними критеріями вибору цілей регулювання повинні бути: вимірюваність, контрольованість і прогнозованість.

2. Обґрунтовано концептуальний підхід до формування механізму фінансового регулювання банківського сектору, який окреслює сукупність причинно-наслідкових і зворотних зв'язків елементів функціонування банківського сектору з огляду на зміни зовнішнього і внутрішнього середовищ з метою забезпечення розвитку такої системи за постійних трансформацій у глобальному економічному просторі. У межах запропонованого підходу визначено складові механізму фінансового регулювання банківського сектору, зокрема: системну (мета, об'єкти, принципи та завдання, виконання яких передбачає покращення кількісних і якісних показників функціонування банківського сектору), інституційно-функціональну (суб'єкти реалізації заходів регуляторного впливу для досягнення поставлених цілей та завдань функціонування банківського сектору; функції таких суб'єктів, що визначаються однорідністю представленого інструментарію).

3. Результати опрацювання практики фінансового регулювання банківського сектору в економічно розвинутих країнах світу стали основою для формування сукупності рекомендацій щодо вдосконалення такого регулювання в Україні, зокрема: посилення державного нагляду за банківським сектором,

орієнтованого на запобігання розвитку банківських криз; модернізація процедури гарантування банківських вкладів; створення дієвої інфраструктури нагляду й контролю за банківським сектором тощо.

4. Аналіз діючої практики фінансового регулювання банківського сектору України засвідчив наявність таких проблем та деформацій у його функціонуванні: високий рівень залежності ресурсної бази від зовнішніх запозичень; зростання темпів інфляції, девальвація гривні; низька якість банківських активів; низький рівень капіталізації банків; несприятлива ринкова кон'юнктура й неефективність антикризових заходів; політична нестабільність та інші. Такі негативні тенденції призвели до зниження фінансової стійкості банківського сектору.

5. Запропоновано науково-методичний підхід до оцінювання результативності фінансового регулювання банківського сектору України, який дозволяє визначити його стан у поточній і довгостроковій перспективі. Розроблений підхід передбачає реалізацію таких етапів: формування показників (інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії на міжбанківському ринку; ефективності реалізації функцій банківського сектору; структурних змін та фінансових диспропорцій у банківському секторі; показники оцінки діяльності системних банків); інтегральне оцінювання результативності фінансового регулювання банківського сектору в розрізі запропонованих показників; формування шкали інтегральних показників оцінки результативності фінансового регулювання банківського сектору.

6. Доведено вирішальну роль та розроблено науковий підхід до формування інституційної платформи реалізації механізму фінансового регулювання банківського сектору в Україні, який передбачає підвищення результативності прийняття управлінських рішень шляхом впорядкування інструментів фінансового регулювання банківського сектору. Такий підхід до реалізації механізму фінансового регулювання банківського сектору України передбачає поетапність виконання процедур розробки концепції та стратегії фінансового регулювання банківського сектору й диференційованого підходу до вибору інструментів регулювання на мікро- та макрорівнях.

7. Запропоновані стратегічні орієнтири підвищення ефективності фінансового регулювання банківського сектору України, зокрема: збільшення державних гарантій на повернення депозитів клієнтів банків; стабілізація обмінного курсу; зниження ставки за державними цінними паперами; зниження ставки за мобілізаційними операціями НБУ; збільшення державних гарантій на повернення депозитів клієнтів банків; спрямованість фінансового регулювання на унеможливлення виникнення значних дисбалансів у банківському секторі та інші. З огляду на виявлені проблеми фінансового регулювання банківського сектору обґрунтовано рекомендації щодо вдосконалення його нормативно-правового забезпечення шляхом внесення змін до законодавства (Закону України «Про Національний банк України») в частині підвищення відповідальності за прийняття рішень у сфері фінансової політики.

8. Запропонований алгоритм проведення моніторингу фінансового регулювання відносин у банківському секторі, який є важливим аналітичним інструментом відповідного механізму та дає змогу: виявляти кризові тенденції у банківському секторі та, у свою чергу, слугує прогностичним інструментом для розробки обґрунтованих заходів щодо їх згортання й нейтралізації; визначати фінансові показники діяльності банківського сектору; ідентифікувати наслідки негативного впливу чинників зовнішнього середовища, які надалі можуть призвести до ліквідації банків або зниження рівня їхньої фінансової стійкості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

1. Казарян О. Г. Вплив цифрової економіки на діяльність банків України. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38(2). С. 98-102. [фахове видання] (0,6 друк. арк.).
2. Казарян О. Г. Особливості формування механізму фінансового регулювання банківської системи. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 6. Т. 2. С. 318–322. [фахове видання] (0,4 друк. арк.).
3. **Казарян О. Г.**, Неклюдова Т. М. Аналіз стану функціонування банківської системи України. *Науковий вісник Полісся*. 2019. № 3(19). С. 210-218. [Міжнародна наукометрична база: Google Scholar, Index Copernicus, фахове видання]. (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок автора: систематизовано проблеми функціонування банківського сектору України та напрями їх вирішення* (0,3 друк. арк.).
4. Казарян О. Г. Методичний підхід до оцінки фінансового стану банківської системи. *Фінансові дослідження*. 2019. № 2. URL: <https://fr.stu.cn.ua/index.pl?task=contextview&l=ua&id=21>. [фахове видання] (0,5 друк. арк.).
5. Казарян О. Г. Моніторинг функціонування банківської системи, як інструмент механізму її фінансового регулювання. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 19. С. 623–628. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/19-2018>. [фахове видання] (0,6 друк. арк.).
6. Казарян О. Г. Перспективи адаптації світового досвіду у сфері фінансового регулювання банківської системи України. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2018. № 30. Т. 2. С. 112-122. [фахове видання] (0,6 друк. арк.).

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

7. Kazaryan O. H. Development of interaction of banks with small and medium enterprises in the context of digitalization of the economy. *Social and legal aspects of the development of civil society institutions*. Warsaw: BMT Erida Sp.z.o.o., 2019. P. 278–291. (0,8 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Казарян О. Г. Інформаційне забезпечення управління банківською системою в умовах цифровізації національної економіки. *Національні і світові тенденції розвитку обліку, оподаткування та контролю*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (присвяченої 60-річчю кафедри обліку і оподаткування ОДАУ), 21 лютого 2020 р. / редкол.: І. О. Крюкова [та ін.]; Одеський державний аграрний університет. Одеса: ВМВ-Принт, 2020. С. 172–175. (0,3 друк. арк.).

9. Казарян О. Г. Вплив цифрових технологій на взаємодію банків з підприємствами малого та середнього бізнесу. *Фінансово-кредитна система: проблеми та інновації*: IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (11-12 квітня 2019 р.). Київ, 2019. С. 67–70. (0,2 друк. арк.).

10. Казарян О. Г. Інноваційні напрями розвитку банківського сектору України. *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття*: зб. матеріалів XI Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 12-14 вересня 2018 року / під заг. ред. В. Г. Спрінсяна. Полтава: ПП «Астроя», 2018. С. 284–288. (0,3 друк. арк.).

11. Казарян О. Г. Інструментарій фінансового регулювання банківського сектору: вітчизняні реалії та міжнародна практика. *Юність науки – 2018: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 11-12 квітня 2018 р.): у 2 ч. Чернігів: ЧНТУ, 2018. Ч. 1. С. 75–76. (0,2 друк. арк.).

12. Казарян О. Г. Концепція забезпечення фінансової стійкості банківського сектору України. *Цифрова економіка: тренди та перспективи*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.). Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. С. 61-63. (0,2 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Казарян О. Г. Фінансове регулювання банківського сектору України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит – Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2020.

Дисертаційна робота присвячена вирішенню важливого науково-практичного завдання щодо вдосконалення фінансового регулювання банківського сектору України. Проаналізовано теоретичні основи до розкриття сутнісних характеристик фінансового регулювання банківського сектору. Визначено наукові підходи, які розкривають розуміння і сутність вихідних положень механізму фінансового регулювання банківського сектору та його реалізації. Ідентифіковано необхідні функції та принципи з фінансового регулювання банківського сектору за основними напрямками. Систематизовано закордонний досвід фінансового регулювання банківського сектору та можливості його адаптації в Україні. Оцінено сучасний стан функціонування

банківського сектору України та напрями її антикризового регулювання. Проаналізовано фактори, які впливають на функціонування механізму фінансового регулювання банківського сектору в сучасних умовах. Визначено інструментарій розробки інституційної платформи механізму фінансового регулювання банківського сектору України. Запропоновано стратегічні напрями удосконалення фінансового регулювання банківського сектору в Україні, а саме: збільшення державних гарантій на повернення депозитів клієнтів банків; стабілізація обмінного курсу; зниження ставки за державними цінними паперами; зниження ставки за мобілізаційними операціями НБУ; спрямованість фінансового регулювання на унеможливлення виникнення значних дисбалансів у банківському секторі; внесення змін до законодавства. Розроблено основні складові алгоритму моніторингу фінансового регулювання відносин у функціонуванні банківського сектору.

Ключові слова: банківський сектор, фінансове регулювання, фінансова політика, фінансова стійкість, криза, механізм, концепція.

АННОТАЦІЯ

Казарян А. Г. Финансовое регулирование банковского сектора Украины. – Квалификационная научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Национальный университет «Черниговская политехника». – Чернигов, 2020.

Диссертация посвящена решению важной научно-практической задачи по совершенствованию финансового регулирования банковского сектора Украины. Проанализированы теоретические основы к раскрытию сущностных характеристик финансового регулирования банковского сектора. Финансовое регулирование банковского сектора предложено рассматривать как совокупность мероприятий, подчиненных целям финансовой политики, проводимых уполномоченными государственными и негосударственными органами и имеют нормативный или индивидуально-властное влияние на приобретение новых качественных состояний банковского сектора. Определены научные подходы, раскрывающие понимание и сущность исходных положений механизма финансового регулирования банковского сектора и его реализации. Выделены составляющие механизма финансового регулирования банковского сектора, в частности: системный (цель, объекты, принципы и задачи, выполнение которых предусматривает улучшение количественных и качественных показателей функционирования банковского сектора), институционально-функциональную (субъекты, по которым проводится реализация мер воздействия на достижение целей и задач механизма; функции, которые реализованы субъектами механизма, определяются однородностью представленного инструментария). Идентифицировано необходимые функции и принципы по финансовому регулированию банковского сектора по основным направлениям.

Систематизирован зарубежный опыт финансового регулирования банковского сектора и выявлены возможности его адаптации в Украине.

Оценено современное состояние функционирования банковского сектора Украины и направления его антикризисного регулирования. Проанализированы факторы, которые влияют на функционирование механизма финансового регулирования банковского сектора в современных условиях: высокий уровень зависимости ресурсной базы от внешних заимствований; рост темпов инфляции, девальвация гривны; низкое качество банковских активов; низкий уровень капитализации банков, не обеспечивает их финансовую устойчивость; неблагоприятная рыночная конъюнктура и неэффективность антикризисных мер; необоснованный рост доходов и потребительского кредитования, политическая нестабильность и другие. Усовершенствован методический подход к оценке результативности финансового регулирования банковского сектора Украины, который может быть аналитической основой для проведения мониторинга его состояния в текущей и долгосрочной перспективе на основе свойства эмерджентности.

Определен инструментарий разработки институциональной платформы механизма финансового регулирования банковского сектора Украины. Такой подход к реализации механизма финансового регулирования банковского сектора Украины предусматривает поэтапность выполнения процедур разработки концепции и стратегии финансового регулирования банковского сектора с введением контура прогнозного анализа и дифференцированного подхода к выбору инструментов регулирования на микро- и макроуровне. Предложены стратегические направления совершенствования финансового регулирования банковского сектора в Украине, а именно: увеличение государственных гарантий на возврат депозитов клиентов банков; стабилизация обменного курса; снижение ставки по государственным ценным бумагам; снижение ставки по мобилизационным операциям НБУ; направленность финансового регулирования на предупреждение возникновения значительных дисбалансов в банковском секторе; внесения изменений в законодательство.

Разработаны основные составляющие алгоритма мониторинга финансового регулирования отношений в функционировании банковского сектора. Преимуществами данного инструмента является надежность и комплексность в подходе к идентификации возможных рисков и определение их количественного влияния для обеспечения своевременного реагирования на кризисные ситуации в банковской системе и влияет на результативность сформированного механизма финансового регулирования банковского сектора с точки зрения оценки ее общей уязвимости к системному риску. Используя элементы сигнального подхода, метода бинарных оценок равновесных состояний банковского сектора, разработана модель мониторинга финансового состояния банковского сектора, в которой детерминируются показатели внешнего и внутреннего происхождения.

Ключевые слова: банковский сектор, финансовое регулирование, финансовая политика, финансовая устойчивость, кризис, механизм, концепция.

ABSTRACT**Kazaryan O. H. Financial regulation of the banking sector of Ukraine. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.**

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.08 – money, finances and the credit. – Chernihiv Polytechnic National University. – Chernihiv, 2020.

The dissertation is devoted to the solution of an important scientific and practical task of improving the mechanism of financial regulation of the banking system of Ukraine. Theoretical bases for disclosure of essential characteristics of financial regulation of the banking system are analyzed. Scientific approaches that reveal the understanding and essence of the initial provisions of the mechanism of financial regulation of the banking system and its implementation are identified. The necessary functions and principles of financial regulation of the banking system in the main areas have been identified. The foreign experience of financial regulation of the banking system and possibilities of its adaptation in Ukraine are systematized. The current state of functioning of the banking system of Ukraine and directions of its anti-crisis regulation are assessed. The factors influencing the functioning of the mechanism of financial regulation of the banking system in modern conditions are analyzed. The tools for developing the institutional platform of the mechanism of financial regulation of the banking system of Ukraine are determined. Strategic directions of improvement of financial regulation of the banking system in Ukraine are offered, namely: increase of the state guarantees on return of deposits of clients of banks; exchange rate stabilization; reduction of the rate on government securities; reduction of the NBU mobilization rate; the focus of financial regulation on preventing the emergence of significant imbalances in the banking system; making changes to the legislation. The main components of the algorithm for monitoring the financial regulation of relations in the functioning of the banking system have been developed.

Keywords: banking sector, financial regulation, financial policy, financial stability, crisis, mechanism, concept.